

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак, АМТИИ, Пловдив,
професионално направление 8.3.Музикално и танцово изкуство
във връзка с конкурс, за заемане на академичната длъжност **професор** по
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство (вокални и
камерни ансамбли, камерна музика, акомпанимент), към БФ на НБУ,
департамент „Музика”, обявен в ДВ, брой 33 от 17.04.2018,
с единствен кандидат, **доц. д-р Албена Георгиева Кехлибарева-Стоянова**

Творческо биографично представяне

Образование:

Албена Кехлибарева завършва двата факултета на НМА „проф. Панчо Владигеров“ – Вокален, със специалност „Класическо пеене“ при проф. Илия Йосифов, и Инструментален, със специалност „Пиано“ при проф. Лили Атанасова и акад. проф. Атанас Куртев, през 1980 година. Според приложената биография (в предложените ми документи нямаше копие от дипломи) кандидатката има и две магистърски степени, от Висше училище за музика „Ханс Айслер“, Берлин, със специалност „камерно и кантатно-ораториално пеене“ от 1982 година и от Висше училище за музика, Виена, със специалности „камерна музика и камерно пеене“ от 1992 година. Участва в 11 Международни академии и курсове за барокова и съвременна музика в Австрия, Германия, Нидерландия и Норвегия.

Придобива **докторска степен** от Нов български университет през 2015 след защита на дисертационен труд на тема: *„Някои естетически, артикулационно-фонетични и ансамблови проблеми в интерпретацията на „LIED“ от епохата на романтизма и постромантизма – XIX –XX век“*, с научен ръководител проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н., с посочен номер на Диплом № 263.

Научното звание (днес академична длъжност) **„доцент“** придобива от ВАК, по научна специалност 05.08.02 – Музикознание и музикално изкуство, със Свидетелство № 23168 по протокол № 8 от 25.05.2005.

Проектна дейност

Доц. д-р Албена Кехлибарева участва многократно **в национални и международни проекти**. За настоящата процедура представя някои по-съществени органични фестивали в Германия, Нидерландия и Финландия, концертни кампании за набиране на средства за деца от третия свят, ЕВU– страни от източна Европа и страни от третия свят, както и майсторски класове в Германия и Финландия. Ценен принос в дейността на НБУ са иницираните от нея университетски проекти, сред които: „*Пътят на древния аед до съвремеността*“ – съвместен проект между департамент „Музика“ и департамент „Философия и социология“, „*Духът на ансамбловото музициране*“, „*Аве Мария*“, „*Музика през възкресения месец*“, „*Познатият непознат Франц Шуберт*“. Със съдействието на доц. Кехлибарева в реализирането на тези проекти освен департамент „Музика“, са включени и департамент „Изящни изкуства“, „Кино, реклама и шоубизнес“, както и „Нова българистика“. С частично външно финансиране са реализирани 7 проекта, които включват 26 концерта.

Тук е моментът да бъде изтъкнато, че доц. Кехлибарева е първата българска камерна певица, поканена от Радио ББС през 2008, която до днес има осъществени над 50 предавания на нейни записи в Радио ВВС и в мрежата на Радиото в Европа, САЩ и Австралия. Тя е и първият български представител в международната фондация „Макс Регер“ и член на обществото на Макс Регер в Карлсруе, Германия. През 2016 Албена Кехлибарева е представител за България на международния конгрес „100 години Макс Регер“ в Лайпциг.

Автор е на книгите „*За някои естетически, артикулационно-фонетични и ансамбови проблеми в интерпретацията на „LIED“ от епохата на романтизма и постромантизма – XIX –XX век*“, публикувана в електронен вариант в НАБИС, 2015 и на монографията „*Макс Регер и пространството на органната песен до Първата световна война*“, 2017, издателство „Водолей“, София. За конкурса е представено и учебното помагало за студенти по музика от НБУ, „*Албена Кехлибарева – Стоянова във видеоклипове от световната класика и български композитори – 75 видеоклипа със 100 арии, песни и балади*“.

Характеристика и оценка на представените от кандидата хабилитационни материали

Името на доц. д-р Албена Кехлибарева-Стоянова е добре познато на любителите на камерната и кантатно-ораториална музика. Впечатляваща е нейната повече от 30-годишна творческа и изследователска активност, свързана с камерната вокална музика. Достатъчно е да цитираме приложените от нея събития, където са упоменати над 1200 концерта (от

тях над 700 рецитала – глас и орган, глас и пиано със собствен съпровод, солист на камерни и симфонични оркестри, камерни формации) в почти всички страни на Европа, в Китай, Монголия, Япония. Уважаван изпълнител на камерна вокална музика, доц. д-р Кехлибарева определено има заслужаващи внимание изяви като пианист, а в последните години активно работи и в областта на музикологията, реализирайки научни проекти, свързани с понятието „Lied“. Известни са нейните интереси в областта на философията, естетиката, поезията, историята и зараждането на определени течения и направления в старата, класическата и съвременната музика.

За настоящия конкурс Кехлибарева представя за рецензиране 166 изяви реализирани през оценявания период, от които **72** записа в Българско национално радио, в Берлин, Потсдам, Флоренция, Харлем-Нидерландия, 3 от които са съвместни изяви между студенти от деп. „Музика“, „Информатика“, „Кино, шоубизнес и реклама“. **77** са **концертите и спектаклите**, от които 47 на студенти към съответните курсове през атестираните години и 30 нейни, като представяща НБУ. Заявени са **записи на съвременна българска музика** с оркестри и камерни ансамбли, от които 19 с произведения на **Георги Минчев** – три вокално-симфонични поеми „Икони“ по стихове на Павел Славянски, (транскрипцията за глас и орган е на проф. В. Заимов и доц. д-р А. Кехлибарева), изпълнявани като репертоарен цикъл на органови концерти в Германия, Нидерландия, Италия, Франция; **Димитър Христов** – Девет песни от цикъла „Песни по стихове на Пенчо Славейков“ в транскрипция за нисък глас; **Димитър Наумов** – „Варшавска импресия“, дуо за глас и орган, изпълнявано в Германия, Унгария и Нидерландия; **Георги Арнаудов** – две поеми от цикъла „Шепот насаме“ (2011) по стихове на Яворов, адаптация от оригинал за глас, цигулка и пиано към глас и орган (2012); **Юлия Ценова** – „Три индийски песни за соло алт и електроакустическа обработка“ по стихове на Кедърнат Агървал; **Кирил Илиевски** – „Вокализа за мецосопран и орган“ (посветена на А. Кехлибарева); **Пенчо Стоянов** – две песни; както и произведения от композиторите **Васил Казанджиев, Иван Спасов, Явор Димитров, Ценко Минкин, Велислав Заимов** и др.

В творби за глас в съпровод на орган са представени 11 органни песни и адаптации за глас и орган от 8 композитори: Ян Сибелиус, Волфганг Зайфен, Марсел Ландовски, Хуго Волф, Фредерик Шопен, Бенджамин Бритън, Макс Регер, Лучано Берио, а **Вокални творби със Synthi**, включват 3 песни с електроакустична обработка. **Вокалните творби „Lieder“ за глас и пиано** съдържат поредица записи в Българското национално радио на творби от Хуго Волф и Густав Малер. (В тези записи са включени 17 песни от Хуго Волф и една от Густав Малер, или общо 18 песни със съпровод на пиано. До 2017 броят на студийните записи на А. Кехлибарева в БНР е 268, с времетраене над 20 часа, като предимство в представянето имат песните от Хуго Волф, които са 100 на брой.). **Приносен момент** към тези продукции е фактът, че в годините 2011 - 2017, Радио ББС (BBC – Truth the Night) е

излъчвало повече от 40 пъти в цялата световна мрежа на асоциираните Радиа (ЕВU) във всички континенти, записи на доц. Кехлибарева с оркестровите и органните песни на Хуго Волф, реализирани със симфоничния оркестър на БНР и с органистите проф. д-р Нева Кръстева, Стефан Далчев, проф. Матиас Якоб, проф. Волфганг Зайфен и проф. Дирк Елземан, както и песни на други композитори от Златния Фонд и от фонда на Българско национално радио. Трябва да бъде посочено, че предлаганите записи са претърпели селекция пред три програмни комисии, от които две от българска страна, както и в Радио ББС, за предавания за класическа музика „Through the Night“. Записите са излъчени и по Радио Барток, баварското Радио за култура Eulinda, Радио RAI, Радио Баден-Баден, Радио Бранденбург, Словашко национално радио Братислава, Шведско кралско радио, Норвежко кралско радио и др. Предавания за Албена Кехлибарева са осъществени и в телевизиите СКАТ и Нова Телевизия. Доц. Кехлибарева посочва и **13 публикации**, три от които в Германия. Считам, че коментираните до този момент записи във фондовете на БНР и на цитираните по-горе медии, публикациите, концертите, както и отзивите в преса, социални медии, интернет сайтове за култура, биха могли определено да се смятат за **цитирания и оценки на дейността на доц. д-р Албена Кехлибарева**.

Членство в организации:

CoRéAM (1997), „MusicaSacra“ – Берлин (от 2001),

OEZB – OsteuropazentrumBerlinSociety (2011),

ORGANpromotion (2013 – 2014),

Съюз на българските музикалните и танцови дейци (от 1990)

Основен акцент в научната дейност на кандидата е **монографията „Макс Регер и пространството на органната песен до Първата световна война“**. Рецензираният труд е изложен в обем от 320 страници, като общата му структура съдържа увод, седем глави и заключение. Впечатляваща е ползваната литература, чрез която е демонстрирана изключително добра научна осведоменост, както по отношение на фундаментални научни изследвания, така и в посока на нови научни достижения. 209 са текстовете на публикации на книги и научни статии на кирилица, 72 са книгите и статиите на немски, френски и английски, 19 са ползваните дисертации на кирилица, на немски, английски и френски езици. Посочената сайтография включва свободен достъп до дисертации и автореферати, чрез disserCat и 7 линка към реферирани и рецензирани форуми, свързани с творчеството, публикацията, изпълнителската практика и звукозаписи на Макс Регер, както и 20 клипа на сакрални песни от композиторите Макс Регер, Хуго Волф, Оторино Респиги, Лучано Берлиоз, Ян Сибелиус, Феликс Менделсон-Бартолди, Томас Крекълън, Марсел Ландовски, както и

от българските композитори Георги Минчев, Димитър Наумов, Ценко Минкин, Атанас Атанасов, Кирил Илиевски и Георги Арнаудов, изпълнени от Албена Кехлибарева. Монографията съдържа и необходимите две рецензии, изготвени от проф. д-р Нева Кръстева и проф. Елисавета-Вълчинова-Чендова, д.н.

Още в увода Кехлибарева излага мотивите, довели до раждането на тази книга. Като активен и търсец изследовател, Кехлибарева счита, че е задължена да доближи до българската публика Макс Регер и неговата музика, която е „*призвана да поеме мисията на преход*” (стр. 11). „*Реших да синтезирам всичко, което бях събираща главно от концертна дейност и работата ми с различни органисти от Германия, Италия, Нидерландия и тези познания да ги споделя в книгата*“, разкрива авторката в интервю за БНР от 25.12.2017.

Първа глава, наречена: **Макс Регер, Жизнен път и творчество – корелативни връзки**, представя биографията на композитора и раждането на някои от основните му произведения. Поддържам мнението на авторката, която счита, че задълбоченото познаване на жизнения път на Регер би обяснило особеностите на неговия творчески почерк. Увлечателно и пространно, Албена Кехлибарева въвежда и корелации с ярки личности и събития от съвременето на композитора. Показателна е концертната обиколка през 1906, включваща знаменателните концерти в Санкт Петербург. Там Регер е наречен „*врата към новия свят на 20-и век*.” Интерес представлява представянето на по-значимите изследователи на композитора, както и наличните фундаментални трудове, съдържащи огромна информация и изследвания върху музиката на Макс Регер.

Някои от най-изявените Регерови възпитаници е назована втората глава от книгата. В нея са представени систематизирано и интересно възпитаниците на композитора, от неговите мюнхенски, майнингенски и лайпцигски периоди. Те са повече от 300, а 80 от тях са от Чехия, Полша, Русия, Унгария, Словакия, Словения, Сърбия, Гърция, Испания, Швейцария, Финландия. Във втора глава са намерили място 27 от най-изявените, сред които срещаме имената на Йозеф Хаас, Йоханна Зенфтер, Зигварт-Бот-Филип Граф фон Ойленбург, Херман Келер, Херман Грабнер, Фриц Лубрих, Вили Шмидт-Гентнер, Оскар Еспла, Ааре Мериканто, Витолд Фриман, Карл Хасе, Херман Ернст Кох, Готфрид Рьодингер, Арно Ландман, Яромир Вайнбергер, Хуго Дафнер, Михаел Жора, Миленко Паунович, Жак Хандшин, Отмар Шьок и др., които имат определен принос за популяризацията на музиката на Регер. Отразен е и българинът Васил Божинов, който според архивните протоколи на консерваторията „... *е отличен студент с много интересна индивидуалност и креативни нетрадиционни композиторски решения*“, а някои авторитетни изследователи го определят като първия български модернист, създател на първата четвърттонова симфония в света, живял и творил в Прага. Споменат е и Петър Стоянович, който за жалост е убит на фронта. В най-новите извлечения от архива на Лайпцигската консерватория, в някои от курсовете по композиция, орган и пиано на Макс Регер са цитирани още четирима български студенти – Персиан Дюджемжиев, Сава Казанджъ, Христо Пашов и Стоян Цанов.

Оркестровата песен от 19-ти век и началото на 20-ти век е третата глава на монографията на Кехлибарева. Дефинирането на жанра „оркестрова песен“ (*разположена в пространството на Lied, представящ симфоничната проекция на песента*) става още в песните за глас и оркестър на Ференц Лист и Рихард Вагнер. Карл Райнеке подрежда съществуващите оркестрови песни до 1890 година „OrchestralLieder – 1815-1890“ в таблица, която Кехлибарева ни посочва в изследването си. Там не присъстват имената на Хуго Волф, Макс Регер и ранния Малер. В тази глава обстойно е представена оркестровата песен при Хуго Волф, Густав Малер, Александър фон Цемлински, Макс Регер, Рихард Щраус и Ян Сибелиус. Оркестровата песен определено е млада категория за втората половина на 19 век, а „*вглеждането*“ в нея е необходимо, поради факта, че новият жанр „*Das Orgellied*“, може да се развие именно в тази среда.

Органната песен от края на 18-ти до началото Първата световна война е четвъртата глава от монографията на Кехлибарева. За развитието на жанра „*Das Orgellied*“, един от „*трите разклона на жанра Lied*“, най-голям принос има Макс Регер. Като конкретизира значението на термина *Das Orgellied*, (предназначена за соло глас и орган), авторката много компактно ни запознава с рождението на „*DasdeutscheLied*“ и нейното „*многовековно и многолико*“ развитие. Припомнени са етапите от времето на минезингерите, трубадурите и труверите, появата на едногласен или двугласен инструментален съпровод, различните строфични форми, появата на инструменталните интермедии между отделните строфи, появата на „*Cantusfirmus*“ и развитието в различните певчески школи локализирани в катедрали и манастири, апогея в полифоничното майсторство на *Cantusfirmus* през 16 и 17 и 18 век, до „*разделителната линия, която очертават през 1720 – 1730 Йохан Себастиан Бах и неговият син – Карл-Филип-Емануел Бах с изданията на сборници от 75 духовни песни и арии, (първо изд. Лайпциг, 1736). Ако бъде дефиниран пътят на органната песен, видно е, че в историческия период през който вече е създаден жанра „Lied“ – края на 18-ти век, органната песен е все още с твърде малък реален арсенал*“, когато става въпрос за „*самостоятелна авторска композирана вокална форма, изписана за човешки глас в съпровод на орган (или хармониум), или такава песен с духовно съдържание и музикално претворение на библейски текст с възможност за изпълнение от човешки глас и орган.*“ (191стр.) Композитори на вокално-сакрални опуси свързани с католическата религия са Хектор Берлиоз, Камий Сен-Санс, Цезар Франк, Габриел Форе, Франц Шуберт, Антон Брукнер, Гаetano Доницети, Джоакино Росини, Луиджи Керубини. В творчеството си те преливат едни в други оркестровите и органните принципи. Антонин Дворжак, който създава цикъл „*Десет библейски песни*“ опус 99, композирани през 1894 в Ню-Йорк, съществуващи в три варианта - глас и орган, глас и оркестър и глас и пиано обогатява жанра, внасяйки интересни хармонични решения. Композиторът, *който издига и еманципира жанра „Глас и орган“* в края на 19 и началото на 20 век е Макс Регер. Свързан от детството си с органа и богослужението, композитора има възможност да преосмисли значението на богослужението в двете църкви - католическата и лутеранската. Кехлибарева определя

песните на Регер като органно-симфонични поеми, които завършват с апотеоз във формата на сложна fuga с кода. Повече от една трета от творчеството му е доказано адаптивно за глас и орган.

В пета глава *Сакрални измерения в светските опуси на жанра „Lied“ при Макс Регер*, авторката разглежда огромното му органично творчество, което съдържа повече от триста на брой творби, обективизира съдържанието на понятията „сакрални измерения“ и „духовни измерения“ и посочва, че един от проблемите при изпълнението на песните на Регер е свързано с недоброто владение на немски език до достатъчно високо ниво, което би дало възможност да бъде разбрана еманацията, излъчването на немската поетична реч в музикален изказ. В тази глава е документиран и един от приносните моменти не само в монографията на доц. Албена Кехлибарева, но и в нейното цялостно творческо представяне – 30 годишната концертна дейност на авторката с духовните песни на Регер от оп. 19, 105, 137 по целия свят, с органисти от Германия, Финландия, Италия, Нидерландия и участието ѝ в международни форуми, свързани с творчеството и името на Макс Регер.

В шеста глава *Панорама на песните на Макс Регер за соло глас и пиано (орган или хармониум)*, фокусът е върху соловите песни на композитора, събрани в 32 опуса, които съдържат 263 песни. Авторката прибавя и няколко песни без опусни обозначения, за глас и пиано, за глас и орган и за глас, хор и духов ансамбъл, с които числото на соловите песни наброяват 271. Включени са и четиринадесет дуети и повече от 90 хорови песни за мъжки и смесен хор с опусни и без опусни означения. Тъй като издателски транспорти не са известни, за практическия концертен живот Кехлибарева транспонира четиридесет песни за нисък глас. Отново тук намираме размисли на авторката за връзката между текст и музика и за пьстротата при избор на поетичен текст в творчеството на Регер. *Докато Волф, Шуберт, Менделсон, Льове, Шуман, Брамс, от които Регер се е учил, ценят дълбокото уединяване с поезията на любимия поет, Регер преминава през метафоричното значение на поетичния израз, за да отиде в дебрите на непознати още хармонични надстройки.* (268 стр.) Това кара някои изследователи да виждат в творчеството му много *по-сложни корелативни връзки при взаимоотношенията между дума и музика, а това е средата, от която ще се отсее златния пясък – духовната и органната песен.*“(нак там)

Последната, седма глава *Организацията на духовни концерти в катедрали и църкви днес Присъствието на духовни песни от Макс Регер в програмите*, коментира опита на изпълнителя, мениджъра, продуцента и музиколога Албена Кехлибарева при осъществяване на артистична дейност в места с катедрали, епископални или градски църкви, които имат свой музикален живот, с ежегодни органични фестивали или концерти в празничните дни. Интерес представляват подробностите при съставяне на програма за духовен концерт (особености от теолого-естетическа гледна позиция), изясняване функциите на кантора, подпомагане на дейността му в днешно време, състоянието на инструмента орган, както и акустиката в църковния храм. Особено ценни са указанията за певците, касаещи динамика, шрихи, темпа, вибрата, пеенето със съответен импеданс и

техника, подходяща за дадена катедрала или църква, тъй като са предложени от изпълнител с голяма практика и опит. Приложени са две примерни програми за глас и орган и две Регерови програми за дуо „Глас и орган“ от които едната за исторически (бароков), а втората за романтичен орган.

Заключението на труда на доц. д-р Албена Кехлибарева коментира отново целта, която това изследване си поставя, а именно запознаване на българската общественост с една малко осветлена част от творчеството на Макс Регер – духовната органна песен, а също така и приобщаването и популяризацията на музиката на Макс Регер в България.

Доклади и статии от кандидата, свързани с темата на монографията

Доц. д-р Албена Георгиева Кехлибарева-Стойнова – „*Сакрални измерения в опусите на светски жанр „Lied“ при Макс Регер* (под печат) в предстоящо издание на книжка от 11-та юбилейна конференция на докторанти с международно участие – Форум „Млад научен форум за музика и танц“ – 2017 – ISSN 1313-342X

Доц. д-р Албена Георгиева Кехлибарева-Стойнова „Хуго Волф и „Lied“ “ – Очерк в сп. „Музика. Вчерта. Днес“ Кн. 1/ 2016.

Доц. д-р Албена Георгиева Кехлибарева-Стойнова „Макс Регер и ние“ – Очерк в сп. „Музика. Вчерта. Днес“ Кн.2/2016.

Доц. д-р Албена Георгиева Кехлибарева-Стойнова – „Max Reger. Sakrale Dimensionen und Universalität der Gattung „Lied“ (Internationale Musikwissenschaftliche Konferenz, Leipzig. Max Reger – ein nationaler oder ein universaler Komponist? Zum 100. Todestag des Komponisten), Universitäts Verlag, Leipzig, 2016 – 2017 в предпечат

Заключение:

Като имам предвид цялостната дейност на доц. д-р Албена Кехлибарева-Стойнова, която в значителна степен познавам лично и която има приносен характер в съвременната българска музикална култура, предлагам на уважаемото научно жури да предложи да бъде избрана за академичната длъжност **професор** по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство (вокални и камерни ансамбли, камерна музика, акомпанимент)

27 август 2018 г.

Проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак

Пловдив